

บทที่ ๑

คดีมีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

อ. อธิคม อินทุนุติ
๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๙

ชุดที่ ๑/๑ 1

หลักความเป็นกฎหมายสูงสุด
ของรัฐธรรมนูญ

ที่มา
รัฐธรรมนูญ
มาตรา
๒๑๒

“รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ
บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้”

กลไก : บทบัญญัติว่าด้วยการควบคุมกฎหมาย
ไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

2

การควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

การควบคุมกฎหมายไม่ให้
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ก่อนมีผลใช้บังคับ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘

การควบคุมกฎหมายไม่ให้
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ภายหลังมีผลใช้บังคับ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒,
๒๓๑ (๑), ๑๗๒, ๑๗๓

3

การควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ภายหลังมีผลใช้บังคับ

มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง “ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ในระหว่างนั้น ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ : **มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง** บัญญัติว่า “ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

4

วรรคสอง “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

วรรคสาม คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบต่อคำพิพากษาของศาลอื่นถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่ในคดีอาญาให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๕ นั้น เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป แต่ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายใดๆ”

หมายเหตุ :

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ คือมาตรา ๒๖๔

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ คือมาตรา ๒๑๑

5

หลักเกณฑ์ของมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

- ๑ เป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดี
- ๒ มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
- ๓ ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น
- ๔ ศาลที่ส่งคำร้องมีอำนาจพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ต้องรอการพิพากษาคดีไว้ก่อน

6

หลักเกณฑ์มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

๑

เป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดี

๑.๑

คำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของมาตรา ๒๑๒ หมายถึงกฎหมายประเภทใด

๑.๒

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี มีลักษณะอย่างไร

๑.๓

คดีถึงที่สุดแล้วส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้หรือไม่

7

๑.๑

คำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของมาตรา ๒๑๒ หมายถึงกฎหมายประเภทใด : หมายถึงกฎหมาย ๒ ประเภท ดังนี้

๑

กฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรนิติบัญญัติ
ตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญ ได้แก่

- พระราชบัญญัติ และ
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

๒

กฎหมายอื่นที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นตาม
กระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมายนั้น
มีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายที่ตรา
ขึ้นโดยรัฐสภา ได้แก่

- พระราชกำหนด

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๕๔

8

ข้อสังเกต : กฎหมายลำดับรองทั้งหลายไม่ใช่บทบัญญัติของกฎหมาย
ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

- พระราชกฤษฎีกา
- กฎกระทรวง
- ประกาศกระทรวง
- ข้อบัญญัติท้องถิ่น
- ระเบียบ ข้อบังคับหรือข้อบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป

อันเป็นนิยามของคำว่า “กฎ” ตามพ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองฯ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ ที่ว่า “กฎ” หมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ เช่น ประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ผังเมืองรวม/ผังเมืองเฉพาะ แผนแม่บทต่างๆ เป็นต้น

9

ตัวอย่าง กฎหรือข้อบังคับ ที่ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ตามความหมายของมาตรา ๒๑๒

▪ กฎกระทรวง

- กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ที่กำหนดให้ผู้พักในโรงแรมเสียค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัด ร้อยละ ๓ ของค่าเช่าห้องพัก (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๔/๒๕๔๘)
- กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๓๖) ออกตามความพ.ร.บ.วิฤกษ์กระจายเสียงฯ พ.ศ.๒๕๓๘ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕๖/๒๕๔๘)

▪ พระราชกฤษฎีกา

- พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ฉบับที่ ๓๐๙ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๕๗๐/๒๕๔๔, ๑๐๘๘๙/๒๕๔๖)

10

■ ประกาศกระทรวง

- ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๔/๒๕๕๒, ๑๐/๒๕๕๒)

■ ระเบียบ ข้อบังคับหรือข้อบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป

- ระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตน้ำตาลที่ออกโดย คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒๗ /๒๕๕๔)
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นต่อสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ.๒๕๓๘ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓/๒๕๕๔)
- ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ ข้อ ๒.๕ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๕๓)

11

- คำสั่งนายกรัฐมนตรีและคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรื่อง ระเบียบการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ
- คำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น เรื่อง เพิกถอนสัญญาติบุคคล ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๕/๒๕๕๑)
- ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ลงวันที่ ๑๒ เม.ย. ๒๕๕๒ และข้อกำหนดที่ออกตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ลงวันที่ ๑๒ เม.ย. ๒๕๕๒ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๐-๑๑/๒๕๕๓)
- กฎ ข้อบังคับและระเบียบต่างๆ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ (คำสั่งศาลรธน.ที่ ๓/๒๕๕๔)
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒ (คำสั่งศาลรธน. ที่ ๑๙ /๒๕๖๕)

12

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๑๙/๒๕๖๕ เป็นกรณีเทศบาลตำบลเสาธงหิน เป็นโจทก์ฟ้องนาง ส. จำเลย ต่อศาลแขวงนนทบุรี ให้คืนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่รับไปโดยไม่มีสิทธิตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ถึง ๒๕๖๒ เป็นเงิน ๘๑,๗๑๐ บาท พร้อมดอกเบี้ย เพราะจำเลยได้รับเงินบำนาญจาก กรมบัญชีกลาง ถือว่าเป็นผู้ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ จึง ขาดคุณสมบัติการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์ การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ ๖ (๔) (เป็นผู้ ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ)

ระหว่างสืบพยานโจทก์ ศาลแขวงนนทบุรีเห็นว่า ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ ๖ (๔) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ (หลักนิติธรรม) และมาตรา ๔๘ วรรคสอง (บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพ และบุคคลยากไร้ ย่อมมีสิทธิ ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ) จึงส่งเรื่องไปยังศาล รัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

13

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ต้องเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นที่ตราขึ้นโดยฝ่าย บริหารตามกระบวนการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมาย นั้นมีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจแห่ง พระราชบัญญัติและมีสถานะเป็นเพียงกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจของ ฝ่ายบริหาร มิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย จึงมีคำสั่งไม่ รับคำร้องไว้พิจารณา.

14

■ **ข้อกำหนดของศาลต่างๆ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ ข้อบังคับของประธานศาล (Court Rules) ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง**

- **ข้อกำหนดของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ** เช่น ข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๓๙ ข้อ ๑๐ (เรื่องกำหนดเวลายื่นบัญชีรับอากร ออกตามความในพ.ร.บ.จัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘ มาตรา ๒๐) (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕๐/๒๕๔๔)
- **ระเบียบที่ประชุมใหญ่ของศาลปกครองสูงสุด** เช่น ระเบียบที่ประชุมใหญ่ของศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อ ๑๑๒ วรรคหนึ่ง (๓) (คำสั่งศาลรธน.ที่ ๓๙/๒๕๕๔)
- **ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา** เช่น ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้อ ๑๐ (เรื่องรอกการไต่สวนมูลฟ้องเพื่อให้การสอบสวนของหน่วยงานเสร็จสิ้นก่อน) (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑ /๒๕๖๒)
- **กรณีที่ ๑ และที่ ๒** ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ไม่ใช่กฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรนิติบัญญัติ หรือกฎหมายอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า ไม่รับคำร้อง
- กรณีที่ ๓** ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นกฎหมายลำดับรอง ไม่รับคำร้อง

15

ข้อสังเกต

๑. กรณีมีข้อโต้แย้งว่า กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับในเรื่องต่างๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ องค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยคือศาลปกครอง ตามพ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๙ (๑) และหากศาลปกครองวินิจฉัยว่าขัดรัฐธรรมนูญ จะมีผลเป็นการเพิกถอนกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับนั้นตามมาตรา ๗๒

แต่ในกรณีมีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในคดีที่ฟ้องต่อศาลยุติธรรมว่า กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับในเรื่องต่างๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรมจะต้องทำอย่างไร เพราะไม่มีกฎหมายให้ศาลยุติธรรมส่งเรื่องดังกล่าวไปให้ศาลปกครองวินิจฉัย ?

เรื่องนี้มีสองแนวทาง

- **แนวทางแรก** ศาลยุติธรรมมีอำนาจวินิจฉัยเอง แต่คำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมในคดีดังกล่าวมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดี ไม่มีผลเป็นการเพิกถอนกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับนั้น
- **แนวทางที่สอง** ศาลยุติธรรมจะวินิจฉัยว่า ข้อโต้แย้งดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลปกครองที่จะวินิจฉัย โจทก์หรือจำเลยจะโต้แย้งเข้ามาเป็นประเด็นในคดีที่กำลังพิจารณาที่ศาลยุติธรรมไม่ได้ และวินิจฉัยคดีไปตามหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับในเรื่องนั้นๆ ศาลยุติธรรมไทยส่วนใหญ่ถือตามความเห็นนี้ แต่ยังไม่แน่ว่าพิพากษาศาลฎีกาชัดเจน

16

๒. ประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติเป็นกฎหมายหรือเป็นกฎข้อบังคับฯ กรณีนี้คณะกรรมการการกฤษฎีกาวางหลักว่า **ขึ้นอยู่กับเนื้อหาว่า** ปกติต้องทำเป็นกฎหมายหรือทำเป็นกฎข้อบังคับ (ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ ๙๕๓/๒๕๕๓)

เช่น ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๖/๒๕๕๓ เรื่อง การดูแลและสอดส่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ข้อ ๒ กำหนดให้คณะทำงานด้านสื่อสังคมออนไลน์มีอำนาจระงับการเผยแพร่เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ ทั้งข้อความ รูปภาพ ภาพที่เคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่อง และคลิปเสียง ที่ฝ่าฝืนได้ เป็นเรื่องที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งโดยปกติต้องออกเป็นกฎหมาย ประกาศฉบับนี้จึงมีฐานะเป็นกฎหมาย

หรือ ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๙๘/๒๕๕๓ เรื่อง การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ประกอบกับคำสั่งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๙๖/๒๕๕๓ เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ประกาศทั้งสองฉบับเป็นเพียงคำสั่งทางบริหารเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ **ไม่มีข้อใดกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน** ซึ่งโดยปกติไม่ต้องออกเป็นกฎหมาย จึงมีฐานะเป็นเพียงกฎหรือข้อบังคับ

(ศาลรัฐธรรมนูญเคยรับวินิจฉัยข้อโต้แย้งว่า ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยข้อหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เช่น คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๒ และ ๓๐/๒๕๖๓)

17

๑.๒

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีมีลักษณะดังนี้

๑

กฎหมายสารบัญญัติที่ต้องใช้ในการวินิจฉัยคดี

๒

กฎหมายวิธีสบัญญัติเกี่ยวข้องกับคดีนั้น

18

ตัวอย่างคำวินิจฉัย :

กรณีกฎหมาย**สารบัญญัติ**ที่ต้องใช้วินิจฉัยคดี

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕/๒๕๖๙ เป็นกรณีพนักงานอัยการคดีศาลแขวงสมุทรปราการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องนาย น. เป็นจำเลย ต่อศาลแขวงสมุทรปราการว่า จำเลยหลีกเลี่ยงข้อหานี้ไม่มารายงานตัวต่อคณะกรรมการตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการตามหมายเรียกของนายอำเภอเมืองสมุทรปราการ โดยไม่มีเหตุยกเว้นตามกฎหมาย เป็นความผิดตามพ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๒๗ (ที่บัญญัติว่า “ทหารกองเกินซึ่งถูกเรียกต้องมาให้คณะกรรมการตรวจเลือกทำการตรวจเลือกตามกำหนดหมายนั้น... ถ้าไม่มา ... ให้ถือว่าทหารกองเกินนั้นหลีกเลี่ยงข้อหานี้ไม่มาให้คณะกรรมการตรวจเลือกทำการตรวจเลือก”) และมาตรา ๔๕ (ที่บัญญัติว่า บุคคลใดหลีกเลี่ยงหรือข้อหานี้ไม่มาให้คณะกรรมการตรวจเลือกทำการตรวจเลือก ... ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี)

19

ระหว่างพิจารณาคดีของศาลแขวงสมุทรปราการ จำเลยได้แย้งว่า พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๕ บังคับให้ชายที่มีสัญชาติไทยต้องมาทำการตรวจเลือกตามกำหนด หากหลีกเลี่ยงข้อหานี้มีโทษจำคุกถึงสามปี เป็นบทบัญญัติที่ไม่เปิดโอกาสให้บุคคลซึ่งนับถือศาสนา รวมถึงการมีความเชื่อซึ่งขัดแย้งกับการปฏิบัติภารกิจทหาร มีทางเลือกอื่นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองรูปแบบอื่นที่มีใช้การเกณฑ์ทหารตามที่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ข้อ ๑๘ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) ข้อ ๑๘ รับรองสิทธิในการปฏิเสธการปฏิบัติหน้าที่ทหารหรือการเกณฑ์ทหารด้วยเหตุผลด้านศีลธรรมหรือความเชื่อหรือสิทธิในการคัดค้านโดยอ้างมโนธรรมไว้ แต่พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๑๔ รับรองเสรีภาพในการถือศาสนาไว้บางส่วน บทบัญญัติทั้งสองเพิ่มภาระหรือจำกัดเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และขัดต่อเสรีภาพในการถือศาสนา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๓๑

20

ศาลแขวงสมุทรปราการเห็นว่า กรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ให้ส่งข้อโต้แย้งดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องของจำเลยแล้วเห็นว่า ศาลแขวงสมุทรปราการส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๓๑ หรือไม่ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลแขวงสมุทรปราการจะใช้บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

21

ปัญหาตามข้อโต้แย้งของจำเลยนั้น ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยมีสาระสำคัญว่า การที่ พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๗ กำหนดให้ทหารกองเกินซึ่งถูกเรียกตัวต้องมาให้คณะกรรมการตรวจเลือกทำการตรวจเลือก เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐ (๕) บัญญัติว่า บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ และพ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๔๗ บัญญัติให้ชายที่มีสัญชาติไทยมีหน้าที่รับราชการทหารด้วยตนเองทุกคน ส่วนที่ พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๔๕ กำหนดบทลงโทษบุคคลที่หลีกเลี่ยงหรือขัดขืน ไม่มาให้คณะกรรมการตรวจเลือกทำการตรวจคัดเลือก ให้จำคุกไม่เกินสามปี เพื่อให้การตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการมีสภาพบังคับ บทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อรัฐมีทหารกองประจำการในจำนวนที่เหมาะสมและเพียงพอ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความพร้อมด้านกำลังพลที่จะปกป้องเอกราช อธิปไตย ความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยของประชาชน อันเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๒ รวมถึงสนับสนุนภารกิจการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชนเมื่อได้รับความเดือดร้อนในทุกสถานการณ์ ทั้งในภาวะปกติและในภาวะสงคราม เมื่อชั่งน้ำหนักกระหว่างการเกณฑ์ทหารเพื่อให้รัฐมีความพร้อมด้านกำลังพลที่จะปกป้องรักษาอธิปไตย กับการก่อให้เกิดภาระแก่บุคคลที่

22

จะต้องมารับการคัดเลือกเพื่อเข้ารับราชการทหารกองประจำการ ประโยชน์สาธารณะย่อมมีมากกว่า เป็นไปตามหลักสัดส่วน มิได้เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๕ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

ส่วนข้อโต้แย้งว่า พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๑ นั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๑ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” รัฐธรรมนูญ มาตรานี้เป็นบทบัญญัติที่รับรองเสรีภาพในการถือศาสนา แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ **ส่วนที่หนึ่ง** เป็นเสรีภาพในการถือศาสนาของบุคคลที่จะนับถือหรือไม่นับถือศาสนาก็ได้ เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนโดยสภาพแล้ว การใช้สิทธิและเสรีภาพเหล่านี้เป็นเรื่องที่อยู่ภายในจิตใจ ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่นหรือสังคม จึงเป็นสิทธิและ

23

เสรีภาพที่รัฐไม่อาจจำกัดได้ **ส่วนที่สอง** เป็นเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย เช่น การเกณฑ์ทหาร การเสียภาษี ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันมิให้แต่ละคนอ้างเสรีภาพในการถือศาสนากระทำการใดๆ ที่จะมีผลกระทบต่อผู้อื่นหรือประโยชน์ส่วนรวม บุคคลไม่ว่าจะนับถือหรือไม่นับถือศาสนาใด ยังคงมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ไม่อาจอ้างการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตนเพื่อปฏิเสธหน้าที่ของปวงชนชาวไทยในการรับราชการทหาร สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ข้อ ๑๘ ที่ระบุว่า **เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนาอาจถูกจำกัดได้ด้วยเหตุต่างๆ** ได้แก่ เพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สุขอนามัย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลอื่นเท่านั้น พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๕ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๑

24

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๙ เป็นกรณีผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นเจ้าของร่วมและนำที่ดินให้เช่าในลักษณะสัญญาต่างตอบแทนพิเศษ ฟ้องอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมโรงงานอุตสาหกรรม และรองอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ถึงที่ ๓ ต่อศาลปกครองกลางอันเนื่องมาจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ มีหนังสือแจ้งเตือนให้ผู้ฟ้องคดีนำขยะและวัตถุอันตรายในที่ดินของผู้ฟ้องคดีไปกำจัดให้ถูกต้อง ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์มีหนังสืออุทธรณ์คำสั่งตามหนังสือแจ้งเตือน แต่ไม่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา

ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองกลาง ผู้ฟ้องคดีโต้แย้งว่า พ.ร.บ.วัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ บทนิยามคำว่า “มีไว้ในครอบครอง” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “รวมถึงการทิ้งอยู่ หรือปรากฏในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย” เป็นการบังคับให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ที่มีวัตถุอันตรายทิ้งอยู่หรือปรากฏอยู่ต้องรับผิดชอบในการกำจัดวัตถุอันตรายเช่นเดียวกับผู้เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายโดยตรงซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์เพิ่มภาระให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินเกินสมควรแก่เหตุ ขัดต่อหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย และการบังคับให้บุคคลใดต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ไม่ได้ก่อให้เกิดขึ้น ไม่ได้

25

ยินยอมให้ผู้อื่นกระทำ หรือไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ไร้เหตุผล กระบอบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อีกทั้งกฎหมายเพียงแต่ต้องการให้ผู้รับผิดชอบในการบำบัดหรือกำจัดกากอุตสาหกรรมแทนเจ้าของวัตถุอันตรายที่แท้จริง บทนิยามดังกล่าวเป็นการบังคับใช้กับเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินอันเป็นกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะเจาะจง มิได้มีผลบังคับเป็นการทั่วไป ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า การที่พ.ร.บ.วัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ บทนิยามคำว่า “มีไว้ในครอบครอง” ขยายขอบเขตการครอบครองหรือสิทธิครอบครองตาม พ.พ.พ. มาตรา ๑๓๖๗ โดยให้รวมถึงการมีวัตถุอันตรายไว้ในครอบครองเพื่อผู้อื่น การทิ้งอยู่หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย แม้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ในบริเวณที่พบวัตถุอันตรายทิ้งอยู่หรือปรากฏอยู่จะไม่มีเจตนายึดถือเพื่อตนหรือเพื่อผู้อื่นก็ตาม เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด เนื่องจากเจ้าของหรือผู้ครอบครอง อสังหาริมทรัพย์มีหน้าที่ที่เกื้อหนุนจากความสัมพันธ์ของกฎหมายลักษณะทรัพย์สินในการดูแลมิให้อสังหาริมทรัพย์เกิดอันตรายโดยสภาพ และมีหน้าที่ในการป้องกันมิให้ผู้ใดเข้ามากระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวย่อมต้องร่วมรับผิดชอบต่อความเสียหายด้วย เป็นไปตามหลักการสำคัญของ

26

กฎหมายสิ่งแวดล้อม ได้แก่ **หลักการป้องกันและหลักการระวังไว้ก่อน** ที่กำหนดหน้าที่ในเชิงป้องกันมิให้มีการก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม รวมถึง**หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย**ที่กำหนดหน้าที่ให้บุคคลผู้มีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดมลพิษต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นจากการกระทำที่สร้างความเสี่ยงในการก่อมลพิษหรือเป็นต้นเหตุให้เกิดความรำไห่หรือแพร่กระจายของมลพิษ ทั้งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗ (๒) ที่บัญญัติให้**รัฐมีหน้าที่อนุรักษ์ดูแลสิ่งแวดล้อม** แม้บทบัญญัติดังกล่าวจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ที่มีวัตถุอันตรายทั้งอยู่ หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองอยู่บ้าง แต่เมื่อชั่งน้ำหนักกับประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับการป้องกันและเยียวยาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ประโยชน์สาธารณะย่อมมีมากกว่า อีกทั้งเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวยังมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายหรือดำเนินคดีอาญากับผู้นำวัตถุอันตรายมาทิ้งไว้ในอสังหาริมทรัพย์ของตน เป็นไปตามหลักสัดส่วน ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ บทบัญญัติดังกล่าวมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

27

ตัวอย่างคำวินิจฉัย :

กรณีมิใช่กฎหมายสารบัญญัติที่ต้องใช้วินิจฉัยคดี

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๖๒/๒๕๖๓ เป็นกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสามต่อศาลจังหวัดกันทรลักษณ์ กล่าวหาว่าร่วมกันนำข้าวสารหรือข้าวเปลือกในคลังสินค้าที่จำเลยทั้งสามใช้เป็นหลักประกันในการทำสัญญาทางธุรกิจกับบริษัทธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ผู้เสียหาย ออกไปจากคลังสินค้า เป็นเหตุให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้รับหลักประกันไม่อาจบังคับหลักประกันเอาจำเลยทั้งสามทั้งหมดหรือแต่บางส่วน อันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.หลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๘๖ มีโทษจำคุกไม่เกินสองปี ปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จำเลยทั้งสามให้การปฏิเสธ และยื่นคำโต้แย้งต่อศาลจังหวัดกันทรลักษณ์ ขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ เพื่อวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.หลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ และมาตรา ๒๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๖

28

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พ.ร.บ. หลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ และมาตรา ๒๐ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจดทะเบียน การเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน และการยกเลิกการจดทะเบียน ที่กฎหมายให้ผู้รับหลักประกันไปแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่คำฟ้องในคดีนี้ พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลจังหวัดกันทรลักษ์ ขอให้พิจารณาการกระทำความผิดของจำเลยทั้งสามฐานร่วมกันนำข่าวสารหรือข่าวปลอมออกจากคลังสินค้าหลายครั้งโดยไม่ได้รับความยินยอม อันเป็นความผิดตามพ.ร.บ. หลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๘๖ กรณีคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสามไม่เป็น บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจังหวัดกันทรลักษ์จะใช้บังคับแก่คดี ไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับวินิจฉัย

ข้อสังเกต

พ.ร.บ. หลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ และมาตรา ๒๐ เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้มีหน้าที่ยื่นคำขอจดทะเบียน เปลี่ยนแปลงทางทะเบียน และยกเลิกการจดทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจ ไม่เกี่ยวกับการนำข่าวสารหรือข่าวปลอมออกจากคลังสินค้า โดยมีขอบ อันเป็นประเด็นที่ศาลจะต้องวินิจฉัยในคดี

29

ตัวอย่างคำวินิจฉัย :

กรณีเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๙ เป็นกรณีโจทก์รวม ๑๙๐ คน ซึ่งเป็นผู้ซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างในโครงการหมู่บ้านจัดสรรฟ้องบริษัทเจ้าของโครงการเป็นจำเลยต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ว่า ส่งมอบทรัพย์สินที่มีคุณภาพต่ำกว่าที่ตกลงกันและไม่ถูกต้องตามสัญญาซื้อขาย เป็นเหตุให้เมื่อเกิดอุทกภัยบ้านของโจทก์ได้รับความเสียหาย ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าเสียหาย

ระหว่างการพิจารณาของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ จำเลยโต้แย้งว่า **พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒** ในส่วนการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องรับผิดชอบเกินกว่าค่าเสียหายที่แท้จริง ไม่เป็นไปตามหลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม เป็นการลงโทษผู้ประกอบการธุรกิจซ้ำในความผิดเดียวกัน ส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องรับโทษหนักขึ้น เปิดช่องให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายย้อนหลังในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก่อนกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับ เป็นค่าเสียหายที่มีเจตนารมณ์ทางอาญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษ

30

ผู้กระทำความผิดให้เช็ดหลาบและเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะแฝงอยู่ ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด ไม่เสมอภาคทางกฎหมาย และเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยเหตุฐานทางเศรษฐกิจระหว่างบุคคลทั่วไปกับผู้ประกอบการธุรกิจ เพิ่มภาระและจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของผู้ประกอบการธุรกิจเกินสมควรแก่เหตุ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๓๗ ศาลแพ่งกรุงเทพใต้เห็นว่า กรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ให้ส่งข้อโต้แย้งดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

หมายเหตุ พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ บัญญัติว่า “ ถ้าการกระทำที่ถูกร้องเรียนเกิดจากการที่ผู้ประกอบการกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ

31

ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้รับบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด”

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องของจำเลยแล้วเห็นว่า ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๓๗ หรือไม่ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลแพ่งกรุงเทพใต้จะใช้บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

32

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นที่จะวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง หรือไม่ และวินิจฉัยมีสาระสำคัญว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ มีเจตนารมณ์นำหลักการเรื่องการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมาใช้บังคับแก่ผู้มีพฤติกรรมร้ายแรงเกินปกติธรรมดาและมีลักษณะอันน่าตำหนิไม่ว่าจะกระทำโดยจงใจ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือการกระทำที่ก่อขึ้นนั้นเป็นความผิดโดยมิได้เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง โดยกำหนดให้ผู้กระทำความเสียหายเพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริง เพื่อให้ผู้กระทำนั้นเจ็บท้อและเป็นการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดอีกในอนาคต และเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคที่มีการรับรองไว้ตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ ฉบับปี ๒๕๕๐ และมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่งแห่งรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ บัญญัติว่า สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง อีกทั้งมาตรา ๖๑ ยังบัญญัติให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการ

33

คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่างๆ การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามมาตรา ๔๒ จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษทางแพ่งโดยการกำหนดค่าเสียหายเป็นตัวเงินให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องรับผิดชอบฝ่าฝืนหลักความสุจริตและหลักความเป็นธรรมในการประกอบธุรกิจ มิใช่ค่าเสียหายที่มีเจตนารมณ์ทางอาญาแฝงอยู่ อย่างไรก็ตาม การใช้ดุลพินิจของศาลต้องอยู่ภายใต้กรอบและเงื่อนไขที่กำหนดไว้เพื่อมิให้เกิดสมควรแก่เหตุ กล่าวคือ ประการแรก ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ประกอบธุรกิจต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ประการที่สอง ผู้ประกอบธุรกิจรายนั้นมีพฤติการณ์น่าตำหนิ ประการที่สาม ศาลต้องคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ ในคดี เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบธุรกิจได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ การที่ผู้ประกอบธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย และประการที่สี่ ศาลต้องกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไม่เกินกรอบเพดานขั้นสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คือไม่เกินสองเท่าหรือไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แล้วแต่กรณี เมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างผลกระทบต่อนิติชนของบุคคลซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องจ่ายค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคเพิ่มขึ้นกับประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับตาม

34

ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองประชาชน ประโยชน์สาธารณะย่อมมีน้ำหนักมากกว่า นอกจากนั้นบทบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับกับผู้ประกอบธุรกิจที่**สาระสำคัญในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างจากบุคคลทั่วไป** รัฐอาจกำหนดมาตรการที่แตกต่างกันเพื่อความเป็นธรรมในสังคมตามเหตุผลความจำเป็นแก่กรณีได้ เป็นการปฏิบัติต่อสิ่งที่แตกต่างกันในสาระสำคัญให้แตกต่างกันเพื่อความเป็นธรรมสำหรับแต่ละกรณี พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร” เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ และไม่เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง

35

แนวคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ กรณี**ไม่เป็น**กฎหมายวิธีพิจารณาความที่ เกี่ยวข้องกับคดีนี้

หลัก : การโต้แย้งว่ากฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญที่จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ มีหลักการสำคัญคือ

- ต้องโต้แย้ง**ในขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลในชั้นตอนนั้นด้วย**
- หากคดียังไม่ถึงชั้นตอนนั้น ยังโต้แย้งไม่ได้ เช่น อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จะขอให้ส่งข้อกฎหมายที่ใช้ในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นบังคับคดีไปให้วินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไม่ได้ และ
- ศาลที่มีอำนาจส่งไปคือ**ศาลที่คดีนั้นอยู่ระหว่างพิจารณา** เช่น คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลสูง จะย้อนกลับไปขอให้ศาลชั้นต้นส่งไปไม่ได้

36

- กรณีที่อยู่ระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น จะได้แย้งว่ากฎหมายเกี่ยวกับ **การอุทธรณ์** ขัดรัฐธรรมนูญ ไม่ได้

คำสั่งศาลธน.ที่ ๑๓/๒๕๕๔ เป็นกรณีพนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรีเป็นโจทก์ฟ้องว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

ระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัดนนทบุรี จำเลยทั้งสองยื่นคำร้องว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ **มาตรา ๑๘** (คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์โดยเฉพาะการกระทำซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นที่สุด) และ **มาตรา ๑๙** (คู่ความอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องไปพร้อมฎีกาต่อศาลฎีกา ศาลฎีกาอาจพิจารณารับฎีกาไว้วินิจฉัย หากเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัย) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๐ (บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน)

37

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับในกรณีที่มีการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งต่อไปหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็นศาลชั้นต้นจะนำมาใช้บังคับแก่คดี ไม่ต้องด้วยเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๒๑๑ วรรคหนึ่ง กรณีไม่เป็นประโยชน์ที่จะพิจารณาวินิจฉัยต่อไป สมควรจำหน่ายคำร้องตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการพิจารณาและมีคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

38

- คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จะขอให้ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติว่าด้วยการบังคับคดีขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓๔/๒๕๔๘ เป็นกรณีบริษัทเงินทุนฟ้องเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ ขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ป.วิ.พ. มาตรา ๒๗๑ ถึง ๒๙๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ป.วิ.พ.มาตรา ๒๗๑ ถึง ๒๙๐ เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในหมวดว่าด้วยการบังคับคดี จะใช้บังคับหลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้วและต่อเมื่อผู้ร้องตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นผู้แพ้คดีและไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา กรณีตามคำร้อง คดีของโจทก์และผู้ร้องยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นยังไม่ได้มีคำพิพากษาให้โจทก์หรือผู้ร้องเป็นฝ่ายชนะคดี จึงไม่มีกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเกิดขึ้น ดังนั้น ป.วิ.พ. มาตรา ๒๗๑ ถึง ๒๙๐ จึงไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง

39

- กรณีศาลชั้นต้นตัดสินแล้ว ยังไม่ได้ยื่นอุทธรณ์ จะขอให้ส่งข้อโต้แย้งว่า กฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก้คดีขัดรัฐธรรมนูญไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไม่ได้ ต้องยื่นอุทธรณ์ก่อน เพื่อให้มีกรณีที่ศาลชั้นอุทธรณ์จะใช้กฎหมายนั้นบังคับแก้คดี แล้วยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นอุทธรณ์ส่งไป

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๕/๒๕๕๔ เป็นกรณีโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๒๐๐ วรรคสอง ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วพิพากษายกฟ้อง

ต่อมาโจทก์ยื่นคำร้องขอให้ศาลที่พิจารณาคดีส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า ป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๑ และมาตรา ๑๔๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๔ มาตรา ๔๐ (๑) (๓) และมาตรา ๘๑ (๑) ถึง (๔) โดยที่ยังไม่ได้ยื่นอุทธรณ์

40

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคดีนี้ไปแล้ว และแม้ศาลชั้นต้นจะยังมิได้ส่งรับอุทธรณ์ก็ตาม แต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้ร้องโต้แย้งก็ไม่เกี่ยวกับการพิจารณารับหรือไม่รับอุทธรณ์แต่อย่างใด จึงไม่มีกรณีที่ศาลชั้นต้นจะนำบทบัญญัติแห่งป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๑ และมาตรา ๑๔๓ มาใช้บังคับแก่คดีนี้อีก กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๒๑๑ วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๗ (๑๓) จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา วินิจฉัย

41

- ขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ คืออยู่ระหว่างการไต่สวนของศาลชั้นต้น จะขอให้ศาลชั้นต้นส่งข้อโต้แย้งว่า กฎหมายที่ศาลชั้นอุทธรณ์จะต้องใช้ในการวินิจฉัย คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๐/๒๕๕๐ คดีนี้ศาลฎีกามีคำพิพากษายืนตามศาลล่างทั้งสองให้ลงโทษจำคุกจำเลย แต่โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ และให้ปรับจำเลยเป็นเงินจำนวนหนึ่ง

ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อศาลชั้นต้นและยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ. รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๐ (คำสั่งยกคำร้องของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด) และมาตรา ๑๘ (คำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นได้ครั้งเดียว) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๖ (รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด) และมาตรา ๒๔๗ (บุคคลที่ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาอันถึงที่สุดอาจร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้)

42

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า กระบวนการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ไต่สวนว่าคดีนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่หรือไม่ แล้วส่งสำนวนพร้อมทำความเห็นส่งให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาสั่งการสั่งคำร้องดังกล่าวจึงเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ ผู้ร้องยื่นคำร้องนี้ขณะที่คดีอยู่ระหว่างการไต่สวนของศาลชั้นต้น แต่การส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (เดิม) จะต้องเป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลนั้นจะใช้บังคับแก่คดีที่กำลังพิจารณาอยู่เท่านั้น เมื่อบทบัญญัติมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ **จะใช้บังคับแก่คดีในศาลอุทธรณ์** (ศาลอุทธรณ์ภาค ๙) **มิใช่ศาลชั้นต้น** กรณีจึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัย

43

- คดีอยู่ระหว่างการพิจารณา**ของศาลสูง** จะขอให้**ศาลชั้นต้น**ส่งข้อโต้แย้งไปศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ ต้องให้ศาลสูงเป็นผู้ส่ง

คำสั่งศาลธน.ที่ ๓๗/๒๕๖๑ คดีนี้จำเลยถูกฟ้องขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๙ มาตรา ๒๗ มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘ ฯลฯ ขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ศาลอาญาส่งข้อโต้แย้งของจำเลยที่**ยื่นต่อศาลอาญา**ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่โจทก์นำมาฟ้องจำเลย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๗๗

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ศาลที่มีอำนาจส่งข้อโต้แย้งของคู่ความตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ต้องเป็นศาลที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คู่ความโต้แย้งบังคับแก่คดี เมื่อปรากฏว่าคดีของจำเลยทั้งสี่**นี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา** ศาลอาญาจึงมิใช่ศาลที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำเลยทั้งสี่โต้แย้งบังคับแก่คดี กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับพิจารณาวินิจฉัยได้

44

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๒๖/๒๕๖๒ เป็นกรณีศาลแพ่งส่งข้อโต้แย้งของผู้คัดค้านในคดีร่ำรวยผิดปกติ ที่ว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ ม.๘๑ วรรคสอง (ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาโดยชอบ) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ม.๔, ๕, ๒๕, ๒๖ และ ๒๗ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ศาลที่จะมีอำนาจส่งข้อโต้แย้งของคู่ความต้องเป็นศาลที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดี กรณีตามคำร้องศาลแพ่งมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านตกเป็นของแผ่นดินไปแล้ว และคดีอยู่ในระหว่างอุทธรณ์ บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้คัดค้านโต้แย้งดังกล่าวจึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลแพ่งจะใช้บังคับแก่คดี กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับพิจารณาวินิจฉัยได้

45

๑.๓

คดีถึงที่สุดแล้วส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้หรือไม่

หลัก : คดีที่ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ต้องอยู่ระหว่างพิจารณาของศาล คือยังไม่ถึงที่สุด เพราะตัวบทใช้คำว่า เพราะคำว่า “จะใช้” บังคับแก่คดี แสดงว่ายังไม่ได้ใช้จนถึงขั้นคดีเสร็จเด็ดขาด และมาตรา ๒๑๒ วรรคสาม ยังบัญญัติไว้ด้วยว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว ...” แสดงว่า คดีที่จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยจะต้องเป็นคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล

เว้นแต่ เป็นกรณีที่คดีถึงที่สุดแล้ว แต่มีข้อพิพาทในชั้นบังคับคดี ส่งข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติในชั้นบังคับคดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปให้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ (คำวินิจฉัยที่ ๓๔ ถึง ๕๓/๒๕๕๓ ได้แย้งว่า ป.วิ.พ.มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๐)

46

หลักเกณฑ์ของมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

๒

มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

หากไม่ใช่ข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ไม่ต้องด้วยองค์ประกอบของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

47

ตัวอย่าง : ข้อโต้แย้งที่ไม่ใช่ข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือ
แย้งต่อรัฐธรรมนูญ

■ ขอให้วินิจฉัยว่า การกระทำของบุคคล ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

- การคิดดอกเบี้ยของธนาคารขัดต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๙/๒๕๕๓)
- การยื่นฟ้องคดีของพนักงานอัยการต่อศาลจังหวัดเทิง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำสั่งศาลรธน.ที่ ๓๙/๒๕๕๖)
- การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมที่ดินและกรมที่ดินเกี่ยวกับการขอออกน.ส. ๓ ก. ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการสืบมรดกตามรัฐธรรมนูญ (คำสั่งศาลรธน.ที่ ๕๒/๒๕๕๖)
- การตั้งข้อกล่าวหาของพนักงานสอบสวนและการมีคำสั่งฟ้องของพนักงานอัยการ รวมทั้งการดำเนินการฟ้องร้องคดีนี้แก่จำเลย เป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำสั่งศาลรธน.ที่ ๔๕/๒๕๖๑)

48

■ ขอให้วินิจฉัยว่า คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๘/๒๕๔๑ : ขอให้วินิจฉัยว่า คำสั่งของผู้พิพากษาศาลจังหวัดสตูลที่สั่งให้ส่งสำเนาคำร้องให้แกโจทก์เป็นคำสั่งที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๑/๒๕๔๑ : ขอให้วินิจฉัยว่า คำพิพากษาศาลฎีกา ๒ ฉบับ ผู้พิพากษาลงชื่อ ไม่ครบองค์คณะ เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๐/๒๕๕๓ : ขอให้วินิจฉัยว่า การที่ศาลปกครองกลางและศาลปกครองสูงสุดใช้กฎหมายย้อนหลัง เป็นการขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ

49

■ ขอให้วินิจฉัยว่า กฎหมายขัดต่อกฎหมายระดับเดียวกัน

คำวินิจฉัยที่ ๓๘-๓๙/๒๕๔๗ ขอให้วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ม.๓๘ ตริ และพ.ร.ก. บริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ม.๙ ขัดหรือแย้ง ต่อป.พ.พ. ม.๓๐๖ หรือไม่

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๖๔/๒๕๖๓ ขอให้วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๔(๑) ขัดหรือแย้งต่อพ.ร.บ.ยา พ.ศ. ๒๕๑๐ พ.ร.บ.วิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ และพ.ร.บ.คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.๒๕๔๒

■ ขอให้วินิจฉัยว่า กฎหรือคำสั่งขัดต่อกฎหมาย

คำวินิจฉัยที่ ๒๗/๒๕๔๔ ขอให้วินิจฉัยว่า กฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกโดย คณะก.อ้อยและน้ำตาลทราย เป็นการออกเกินขอบเขตที่พ.ร.บ.อ้อยและน้ำตาลทรายให้อำนาจไว้

50

- ขอให้วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญมาตราหนึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญอีกมาตราหนึ่ง

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๔๘/๒๕๕๖ ขอให้วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๑(๓) ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๑๒๒

- ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญแปลกฎหมายหรือวินิจฉัยคดี

คำวินิจฉัยฯ ที่ ๘/๒๕๕๓ ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ผู้ร้องเป็นผู้บริโภคตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗ หรือไม่

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๓๒-๓๔/๒๕๕๗ ขอให้วินิจฉัยว่า คดีอยู่ในอำนาจศาล ปกครองหรือศาลยุติธรรม

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๕๖ ขอให้วินิจฉัยว่า การกระทำของเจ้าพนักงานและ หน่วยงานของรัฐขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

51

- ขอให้วินิจฉัยว่า กฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่ข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ

การตรากฎหมายโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หมายถึง

(๑) กระบวนการหรือขั้นตอนในการตรากฎหมาย ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ

(๒) รูปแบบของกฎหมาย ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

52

(๑) กระบวนการหรือขั้นตอนในการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนในการเสนอและพิจารณากฎหมายไม่เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

กรณีพระราชบัญญัติ ดังเช่น

- ผู้มีสิทธิเสนอร่างพ.ร.บ. ได้แก่ คณะรัฐมนตรี ส.ส. ไม่น้อยกว่า ๒๐ คน หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคน เฉพาะร่างกฎหมายตามรัฐธรรมนูญหมวด ๓ และหมวด ๕ (มาตรา ๑๓๓ วรรคหนึ่ง (๑) ถึง (๓)) และในกรณีที่ร่างพ.ร.บ.เกี่ยวกับการเงินจะเสนอได้ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี (มาตรา ๑๓๓ วรรคสอง)

- การเสนอร่างกฎหมายเข้าสภาฯ ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ผลกระทบก่อนเสนอ (มาตรา ๗๗ วรรคสอง) และต้องเสนอสภาผู้แทนฯ ก่อน เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้เสนอวุฒิสภา โดยการประชุมต้องมียกประชุมประกอบด้วยสมาชิกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา (มาตรา ๑๒๐ วรรคหนึ่ง) อนึ่ง เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๕๑ วินิจฉัยว่า กรณีองค์ประชุมไม่ครบ มีผลทำให้การตรากฎหมายไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

53

กรณีของพระราชกำหนด

การตราพระราชกำหนด มีหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง

(๑) ต้องเป็นการตราเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัย สาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ

(๒) คณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ข้อสังเกต การตรวจสอบการตราพระราชกำหนด มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคสามถึงวรรคเจ็ด (โดยรัฐสภา) และมาตรา ๑๗๓ (โดยศาลรัฐธรรมนูญ) คู่ความจะโต้แย้งว่าการตราพระราชกำหนดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง (๑)(๒) โดยช่องทางตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ไม่ได้

54

คำวินิจฉัยกรณีโต้แย้งเกี่ยวกับการระบวนการในการตราพระราชบัญญัติ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓๑ ถึง ๓๒/๒๕๖๓ เป็นกรณีจำเลยในคดีล้มละลายขอให้ศาลล้มละลายกลางส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ พ.ศ. ๒๕๕๐ มีใช้เรื่องรับด่วนเพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่เป็นการกระทำเพื่อให้ได้เปรียบในทางเศรษฐกิจแก่ภาคเอกชน จึงเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับการระบวนการในการตรากฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ กำหนดกระบวนการในการร้อง หรือผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๒ มิได้ให้สิทธิโต้แย้งว่ากระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องแต่อย่างไร จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

มีคำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๖๔/๒๕๖๓ กรณีคู่ความในคดีโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. ๒๕๖๒ มีการปกปิดผลการประชาสัมพันธ์แสดงความคิดเห็น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เป็นการโต้แย้งในขั้นตอนการร่างกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ บัญญัติกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ไม่รับวินิจฉัย

คำวินิจฉัยกรณีโต้แย้งกระบวนการในการตราพระราชกำหนด

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๔/๒๕๖๖ เป็นกรณีจำเลยในคดีฟ้องขับไล่โต้แย้งประเด็นหนึ่งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖ ที่กำหนดให้การโอนสินทรัพย์ไปยังบริษัทบริหารสินทรัพย์ ถ้าเป็นสินทรัพย์อย่างอื่นที่มีใช้สิทธิจำนอง สิทธิจำนำ หรือสิทธิอื่นเกิดแต่การค้ำประกัน ให้หลักประกันนั้นตกแก่บริษัทบริหารสินทรัพย์ด้วย ส่งผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของจำเลย และนิติบุคคลอื่นหรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ผู้โอนสิทธิเรียกร้อง จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ นั้น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ บัญญัติว่า “ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้ ...”

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๘ ว่าด้วยคณะรัฐมนตรีที่บัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการตราพระราชกำหนด ซึ่ง รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓ บัญญัติกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาล รัฐธรรมนูญพิจารณาไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ มิได้ให้สิทธิโต้แย้งว่ากระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

57

(๒) รูปแบบของกฎหมายไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หมายถึง ไม่มีถ้อยคำหรือข้อความที่รัฐธรรมนูญบังคับว่าต้องมีอยู่ในกฎหมายนั้น

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับรูปแบบกฎหมายอยู่ในมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า

“การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ **รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย**”

รูปแบบของกฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จึงหมายถึงการที่ต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ในกฎหมายด้วย

58

ดังนั้น ในการร่างกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ผู้ร่างจึงมักจะระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้ในคำปรารภ

ตัวอย่างเช่น พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีถ้อยคำในคำปรารภว่า “ พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ ก็เพื่อให้การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์มีประสิทธิภาพและเพื่อให้มีมาตรการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์อันกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว”

59

คำวินิจฉัยฯ กรณีโต้แย้งว่ารูปแบบของกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ

คำสั่งศาลธน.ที่ ๒/๒๕๖๔ เป็นกรณีผู้ฟ้องคดีในศาลปกครองกลางขอให้ศาลปกครองกลางส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การตราพ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ ไม่ได้ระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการในการตรา พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๑๔๘** กำหนดกระบวนการในการร้อง หรือผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๒ มิได้ให้สิทธิโต้แย้งว่ากระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องแต่อย่างใด จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

60

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๙/๒๕๖๓ เป็นกรณีผู้ฟ้องคดีในศาลปกครองกลาง ขอให้ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.บำเหน็จบำนาญ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๒ มาตรา ๙ (ให้บำนาญปกติจำกัดจำนวนไว้อย่างสูงไม่เกินเงินเดือน เดือนสุดท้าย) เป็นการจำกัดสิทธิในการรับบำนาญของข้าราชการที่มีเวลาราชการ มากกว่า ๕๐ ปี โดยเฉพาะเจาะจง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคสอง เพราะการประกาศใช้บังคับพ.ร.บ.ฉบับนี้มิได้ระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิไว้

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ มิได้ให้สิทธิโต้แย้งว่า กฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

61

ข้อสังเกต

๑. ในกรณีคู่ความโต้แย้งว่า กฎหมายตราขึ้นโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเพราะ **กระบวนการหรือขั้นตอนในการตรา** ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เช่น ในการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับนั้น สมาชิกผู้แทนฯ หรือวุฒิสภา มาประชุมไม่ครบองค์ประชุม ตามมาตรา ๑๒๐ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๘/๒๕๕๑) หรือเพราะ**รูปแบบของกฎหมาย** ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เช่น ไม่ได้ระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญจะให้**เหตุผลในคำวินิจฉัยว่า**

(๑) รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเท่านั้น

(๒) ส่วนการโต้แย้งว่า การตรากฎหมายไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ต้องไปใช้ช่องทาง ตามที่บัญญัติไว้ใน**มาตรา ๑๔๘** คือ ต้องให้ส.ส. ส.ว. หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานสภาว่าร่างกฎหมายนั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ แล้วให้ประธานแห่งสภาฯ ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ หรือหากนายกรัฐมนตรีเป็นผู้มีความเห็นเช่นนั้น นายกรัฐมนตรีมีอำนาจส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้เช่นกัน แต่การส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญจะต้องส่งก่อนนายกรัฐมนตรีนำร่างกฎหมายนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อลงพระปรมาภิไธย

๒. เหตุผลที่รัฐธรรมนูญไม่ให้โต้แย้งภายหลังร่างกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้วว่ากฎหมายนั้นตราขึ้นไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ก็เพื่อให้เป็นไปตามหลักความมั่นคงของกฎหมายนั่นเอง ดังนั้น ในกรณีที่ร่างกฎหมายมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้วจะได้แย้งว่ากฎหมายนั้นตราขึ้นไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้

๓. หากนายกรัฐมนตรีนำร่างกฎหมายขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ประธานสภาฯ หรือนายกรัฐมนตรีจะเสนอข้อโต้แย้งว่ากฎหมายนั้นตราขึ้นไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ เพราะเมื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วจะมีการนำร่างกฎหมายนั้นลงประกาศราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้มีผลบังคับเป็นกฎหมายต่อไป

63

หลักเกณฑ์มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

๓

ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น

- บทบัญญัติตามข้อโต้แย้งเคยมีคำวินิจฉัยแล้วหรือไม่ ตรวจสอบได้ที่เว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญ www.constitutionalcourt.or.th
- ข้อโต้แย้งที่ส่งมาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย หากศาลรัฐธรรมนูญเคยมีวินิจฉัยแล้วว่าขัดหรือไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับวินิจฉัย เช่น คำสั่งศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๔, คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๖ เป็นต้น

64

หลักเกณฑ์มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ศาลที่ส่งคำร้องมีอำนาจพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ต้องรอการพิพากษาคดีไว้ก่อน

เหตุผล : เพราะหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัตินั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็จะต้องมีการเพิกถอนคำพิพากษา เป็นการเสียเวลาแก่ทุกฝ่าย และในอดีตที่ผ่านมาศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายที่ส่งไปขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญน้อยมาก

ส่วนเหตุผลที่ให้ศาลพิจารณาคดีต่อไปได้ โดยไม่ต้องรอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยข้อโต้แย้งเสร็จก่อนก็เพื่อให้คดีเสร็จไปโดยเร็ว เพราะเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ศาลที่พิจารณาคดีก็มีคำพิพากษาของศาลตนได้เลย ไม่ต้องเสียเวลาสืบพยานหลักฐานกันอีก

65

ข้อสังเกต

หากคำโต้แย้งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไม่รับเรื่องไว้พิจารณา

เหตุผล : เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นสาระอันสมควร ได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

66

กรณีศาลรัฐธรรมนูญเคยไม่รับเรื่องไว้พิจารณา

- คำร้องไม่ได้ระบุว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายมาตราใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราใด และเพราะเหตุใด

ทั้งนี้ เนื่องจากพ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ บัญญัติว่า คำร้องต้องทำเป็นหนังสือใช้ถ้อยคำสุภาพ มีรายการครบถ้วนตามแบบที่กำหนดในข้อกำหนดของศาล ซึ่งอย่างน้อยต้องระบุ ...

(๓) มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง

(๔) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง ...

67

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๑๗/๒๕๖๒ จำเลยขอให้ศาลที่พิจารณาคดีส่งข้อโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตราที่เกี่ยวข้องกับมาตรา ๗ และที่เกี่ยวกับคำฟ้องของโจทก์ในคดีอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๗

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คำโต้แย้งของจำเลยมิได้ระบุเหตุผลและไม่มีข้อความชัดเจนพอที่จะทำให้เข้าใจได้ว่า มาตราที่เกี่ยวข้องกับมาตรา ๗ และคำฟ้องของโจทก์ในคดีอาญา หมายถึงบทบัญญัติของกฎหมายมาตราใด รวมทั้งไม่ได้บรรยายและไม่ได้ให้เหตุผลสนับสนุนว่า มาตราที่เกี่ยวข้องกับมาตรา ๗ และคำฟ้องของโจทก์ในคดีอาญาดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอย่างไร คำโต้แย้งของจำเลยในส่วนนี้จึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ประกอบพ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๓ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

68

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๖/๒๕๖๘ จำเลยที่ ๒ มิได้แสดงเหตุผลประกอบคำโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ บกปญญัตติว่า “และให้หมายควมรวมถึงมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย” ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่ มาตรา ๒๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ อย่างไร จึงไม่จำต้องวินิจฉัยส่วนนี้

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒๒/๒๕๖๘ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี ความเห็นและข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเอกสารประกอบแล้วเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีไม่ได้แสดงเหตุผลประกอบคำโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๕ มาตรา ๗๗ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสี่ อย่างไร ไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

69

- หากเป็นโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอันเป็นหลักการทั่วไป ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓๓/๒๕๖๓ จำเลยขอให้ศาลแรงงานภาค ๖ ส่งข้อโต้แย้งว่า พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม (ในกรณีที่นายจ้างเป็นฝ่ายนำคดีขึ้นสู่ศาล ต้องนำเงินมาวางศาล) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ (๓)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ (๓) เป็นบทบัญญัติ อยู่ในหมวด ๑๖ ว่าด้วยการปฏิรูปประเทศ มีลักษณะเป็นบทบัญญัติอันเป็นหลักการทั่วไปของบทบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปของประเทศ มิได้เป็นบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และมีได้เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะโต้แย้งหรือกล่าวอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรานี้ได้ จึงไม่มีกรณีที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ (๒) คำโต้แย้งของโจทก์ดังกล่าวไม่เป็นประโยชน์ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคสอง จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้อง

70

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓๑ ถึง ๓๒/๒๕๖๓ เป็นกรณีจำเลยในคดีล้มละลาย ขอให้ศาลล้มละลายกลางส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.ก.บริษัท บริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓, ๔, ๔/๑, ๖, ๗ และ ๘ ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๖๔ และ ๖๘ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ เป็นบทบัญญัติที่วาง หลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของ บุคคล หาได้มีข้อความใดที่วางหลักการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติ ในหมวด ๖ ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ มิใช่บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลโดยตรง จึงไม่มีกรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง ได้

71

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๘/๒๕๖๖ เป็นกรณีจำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.

มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๒๖

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา ๔ เป็นบททั่วไปที่วางหลักการคุ้มครอง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลโดยมิได้มี ข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้โดยเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้ คงรับวินิจฉัยเฉพาะในส่วนที่ได้แย้งว่า พ.ร.บ.มาตรการ ของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

72

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒๑/๒๕๖๔ เป็นกรณีผู้ฟ้องคดียื่นอุทธรณ์คำสั่งไม่รับฟ้องของศาลปกครองเชียงใหม่ต่อศาลปกครองสูงสุดและโต้แย้งว่า กำหนดระยะเวลาอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งตามพ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๔๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๖๘

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า **มาตรา ๖๘** เป็นบทบัญญัติในหมวด ๖ **แนวนโยบายแห่งรัฐ** โดยมาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง กำหนดให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร เป็นบทบัญญัติที่กำหนดกรอบทิศทางของฝ่ายบริหารให้เป็นไปตามแนวนโยบายที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ มิใช่บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้.

73

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕/๒๕๖๖ เป็นกรณีพนักงานอัยการยื่นฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๑) และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ ด้วย

ระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัดปทุมธานี จำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๑) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ที่จำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๑) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ นั้น **มาตรา ๕ เป็นบททั่วไปที่วางหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้** โดยมี得有ข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

หมายเหตุ : กรณีโต้แย้งเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ ยังมีอีกเช่น คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๖๔ และ ๒๓/๒๕๖๕

74

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๘/๒๕๖๔ เป็นกรณีจำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๕๔๙ มาตรา ๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๕๓ และมาตรา ๖๘

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา ๕ เป็นบททั่วไปที่วางหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้ มิได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ มาตรา ๕๓ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มีความมุ่งหมายให้เกิดการปฏิรูปกฎหมายให้มีผลใช้บังคับอย่างจริงจังและเข้มงวด จึงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดูแลให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เมื่อมีการปล่อยปละละเลย ประชาชนอาจฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๖๘ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ กำหนดเป็นนโยบายสำคัญของรัฐในการคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม มิใช่บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้.

75

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๔/๒๕๖๓ ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕ ไม่เท่าทันต่อสภาพการณ์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการใช้ยาชุดการตั้งครรภ์แทนการใช้หัตถการทางการแพทย์ จึงไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ (วรรคหนึ่ง)

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ เป็นบทบัญญัติว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐที่รัฐพึงใช้เป็นแนวทางในการตรากฎหมายขึ้นมาบังคับใช้เพียงเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ มิใช่หน้าที่ของรัฐอันเป็นบทบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แต่เป็นเพียงแนวนโยบายให้รัฐพึงใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการตรากฎหมาย จึงไม่ใช่กรณีที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ (วรรคหนึ่ง) ได้

76

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๒/๒๕๖๕ เป็นกรณีโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัดเลยขอถอนคืนการให้ที่ดินกลับมาเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ ศาลจังหวัดเลยพิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ พิพากษายืน โจทก์ยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกา คดีอยู่ระหว่างนัดฟังคำสั่งศาลฎีกา โจทก์ได้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๗ มาตรา ๒๔๘ และมาตรา ๒๔๙ เป็นการจำกัดสิทธิการเข้าถึงความยุติธรรมของโจทก์ ขัดต่อหลักนิติธรรมและเป็นการเลือกปฏิบัติ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๖๘ และมาตรา ๗๗ วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา ๖๘ และมาตรา ๗๗ วรรคสามเป็นบทบัญญัติในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ ที่กำหนดเป้าหมายในกระบวนการยุติธรรมและหลักเกณฑ์ในการออกแบบกระบวนการยุติธรรมให้ประชาชนเข้าถึงและแนวทางในการตรากฎหมาย มิใช่บทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

77

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๗๔/๒๕๖๕ ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๗๗ วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บททั่วไป โดยวรรคหนึ่ง บัญญัติหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และวรรคสอง บัญญัติกรณีไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญใช้บังคับแก่กรณีใด ให้ใช้ประเพณีการปกครองประเทศไทยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิได้เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และมีได้ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะโต้แย้งหรือกล่าวอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตรานี้

78

ส่วนรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๗๗** เป็นบทบัญญัติในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ ที่กำหนดแนวทางในการตรากฎหมายเพื่อให้รัฐพึงมีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น โดยกำหนดกรอบแนวทางทั้งในแง่เนื้อหาและกระบวนการจัดทำกฎหมาย รวมทั้งการดำเนินการภายหลังจากที่กฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว เพื่อมิให้รัฐตรากฎหมายที่มีผลเป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนโดยไม่เหมาะสม มิใช่เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง

จึงไม่มีกรณีที่พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อ พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๗๗ วรรคสาม

79

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๙/๒๕๖๖ โจทก์โต้แย้งว่า พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐๘/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๓** และ**มาตรา ๒๖**

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บททั่วไป มิได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไว้เป็นการโดยเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้ จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะประเด็นว่า พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐๘/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

นอกจากนี้ยังมี**คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๕/๒๕๖๖** จำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัยโดยให้เหตุผลเช่นเดียวกัน

80

สรุป : ข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญที่เป็น
บทบัญญัติว่าด้วย**หลักทั่วไป** ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเคยไม่รับวินิจฉัย ได้แก่ ข้อโต้แย้งว่า
บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อ

- รัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ (มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๓)
คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๖๔ อ้างว่าขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๓
- รัฐธรรมนูญ หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ (มาตรา ๖๔ ถึงมาตรา ๗๗)
คำวินิจฉัยที่ ๓๑ ถึง ๓๒/๒๕๖๓ อ้างว่าขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๔
คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๖๔, ๒๑/๒๕๖๔, ๑๒/๒๕๖๕, ๓๑ ถึง ๓๒/๒๕๖๓ อ้างว่าขัด
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘
คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓, ๑๒/๒๕๖๕ อ้างว่าขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรคสาม
- รัฐธรรมนูญ หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ (มาตรา ๒๕๗ ถึง ๒๖๑)
คำวินิจฉัยที่ ๓๓/๒๕๖๓ อ้างว่าขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ (๓)

81

- รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ (คำวินิจฉัยที่ ๑๕/๒๕๖๖, ๑๙/๒๕๖๖, ๑๖/๒๕๖๘,
๑๙/๒๕๖๘)
- รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ (คำวินิจฉัยที่ ๓๑ ถึง ๓๒/๒๕๖๓, ๘/๒๕๖๖, ๒๑/๒๕๖๘)
- รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ (คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๖๔, ๑๘/๒๕๖๔, ๒๓/๒๕๖๕,
๕/๒๕๖๖, ๑๖/๒๕๖๖, ๒๐/๒๕๖๖, ๔/๒๕๖๗, ๑๖/๒๕๖๘, ๓/๒๕๖๙)

ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัยข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือ
แย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า เป็นบทบัญญัติว่าด้วย**หลักทั่วไป**
และมีใช้บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง

กรณีรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ ศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลด้วยว่า เป็นบททั่วไป
ที่วางหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาค
ของบุคคล และกรณีรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ ศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลด้วยว่า เป็นบท
ทั่วไปที่วางหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

82

ข้อสังเกต หากกฎหมายที่อ้างว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญถูกยกเลิกไปแล้วนั้น มีกฎหมายใหม่คงหลักการเดิมตามประเด็นข้อโต้แย้ง ศาลรัฐธรรมนูญจะรับวินิจฉัย เช่น **คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๔** กรณีโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ (ที่บัญญัติว่า การร้องขอรับเงินที่วางไว้ตามมาตรา ๓๑ (เงินค่าทดแทนการเวนคืนที่หน่วยราชการนำไปฝากไว้ในบัญชีธนาคาร) ให้ร้องขอรับภายในสิบปี นับแต่วันที่วางเงิน ถ้าไม่ร้องขอภายในกำหนดเวลาเช่นนั้น ให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน) ซึ่งถูกยกเลิกไปแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ แต่กฎหมายใหม่คือพ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๔๘ ยังคงหลักการเดิมของพ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ ศาลรัฐธรรมนูญรับวินิจฉัย โดยตั้งประเด็นว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ หรือไม่

83

- ในกรณีกฎหมายที่อ้างว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญถูกยกเลิกไปแล้ว โดยไม่มีกฎหมายใหม่คงหลักการเดิมตามประเด็นข้อโต้แย้ง ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัย (คำสั่งศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๖๐ กรณีพ.ร.บ.การค้าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.๒๕๖๓ มาตรา ๖๐ นิติบุคคลทำผิด ผู้มีอำนาจทำการแทนผิดด้วย)

ข้อสังเกต หากกฎหมายที่อ้างว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญถูกยกเลิกไปแล้วนั้น มีกฎหมายใหม่คงหลักการเดิมตามประเด็นข้อโต้แย้ง ศาลรัฐธรรมนูญจะรับวินิจฉัย เช่น **คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๔** กรณีโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ (ที่บัญญัติว่า การร้องขอรับเงินที่วางไว้ตามมาตรา ๓๑ (เงินค่าทดแทนการเวนคืนที่หน่วยราชการนำไปฝากไว้ในบัญชีธนาคาร) ให้ร้องขอรับภายในสิบปี นับแต่วันที่วางเงิน ถ้าไม่ร้องขอภายในกำหนดเวลาเช่นนั้น ให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ถูกยกเลิกไปแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ แต่กฎหมายใหม่คือพ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๔๘ ยังคงหลักการเดิมของพ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ ศาลรัฐธรรมนูญรับวินิจฉัย โดยตั้งประเด็นว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ หรือไม่

84

- ข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายในส่วนที่เป็น “บทนิยาม” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๖๓/๒๕๖๕ ศาลอาญาส่งข้อโต้แย้งของจำเลยที่ว่า พ.ร.บ.ควบคุมการโฆษณาด้วยเครื่องกระจายเสียง พ.ศ.๒๕๔๓ มาตรา ๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๔ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า โดยที่บทบัญญัติตามความในมาตรา ๓ ซึ่งเป็น **บทนิยามคำว่า “โฆษณา”** เพียงแต่ให้ความหมายของถ้อยคำเพื่อให้สอดคล้องกับ เจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อการควบคุมวิธีการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและเหมาะสมเท่านั้น ความหมายของคำว่า “โฆษณา” มิใช่ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับวิธีการโฆษณาที่กฎหมายกำหนดห้ามกระทำ บทนิยามตามมาตรา ๓ จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี คำร้องนี้ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัย

85

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓/๒๕๖๖ จำเลยขอให้ศาลแพ่งธนบุรีส่งข้อโต้แย้งประเด็นหนึ่งว่า พ.ร.ก.บริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓ **บทนิยามของคำว่า “การบริหารสินทรัพย์” (๑)** ในส่วนที่บัญญัติว่า “การซื้อหรือรับโอนสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของสถาบันการเงิน” เป็นบทบัญญัติที่ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคกันในการใช้กฎหมายระหว่างผู้จำนองซึ่งเป็นลูกหนี้สถาบันการเงินกับผู้จำนองที่ไม่ใช่ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน ฯลฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติว่าด้วย **บทนิยาม** ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยที่ ๔๐/๒๕๕๗ และคำวินิจฉัยที่ ๓๑-๓๒/๒๕๖๓ วินิจฉัยว่า บทนิยาม มาตรา ๓ ของพ.ร.ก.บริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นเพียงการกำหนดความหมายให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือ **วัตถุประสงค์ของกฎหมายเท่านั้น** มิใช่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่กำหนดเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยในส่วนนี้

86

หมายเหตุ : พ.ร.ก.บรรษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓
บัญญัติว่า ในพระราชกำหนดนี้ “การบริหารสินทรัพย์” หมายความว่า

(๑) การรับซื้อหรือรับโอนสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของสถาบันการเงิน
หรือสินทรัพย์ของสถาบันการเงินที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ เลิก หรือถูกเพิก
ถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจเงินทุน หรือธุรกิจ
เครดิตฟองซิเอร์ ตลอดจนหลักประกันของสินทรัพย์นั้นเพื่อนำมาบริหารหรือ
จำหน่ายจ่ายโอนต่อไป

(๒) (๓) (๔) (๕)

(๖) กิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจการทำนอง
เดียวกันตาม (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความ
เห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

87

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๔๐/๒๕๔๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราช
กำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓ **กำหนดความหมายคำว่า**
“บริษัทบริหารสินทรัพย์” **และคำว่า** “สินทรัพย์ด้วยคุณภาพ” เป็นการให้
ความหมายของถ้อยคำในของกฎหมาย ไม่มีลักษณะที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
(ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๙ (มีคำวินิจฉัยที่ ๓๑-๓๒/๒๕๖๓ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ข้อสังเกต : หากบทนิยามที่คู่ความโต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นบทนิยาม
ที่มีลักษณะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีโดยตรง ศาลรัฐธรรมนูญเคยรับ
วินิจฉัย เช่น คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๖๘ กรณีโต้แย้งว่าบทนิยาม คำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่
บัญญัติว่า “และให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” ในประมวลกฎหมายยาเสพติด ขัดหรือ
แย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือคำวินิจฉัยที่ ๖/๒๕๖๙ กรณีขอให้วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.วัตถุอันตราย พ.ศ.
๒๕๓๕ มาตรา ๔ บทนิยามคำว่า “มีไว้ในครอบครอง” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “รวมถึงการ
ทิ้งอยู่ หรือปรากฏในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพราะ
บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นข้อแพะชนะในคดี

88

วิธีการเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้มีอำนาจเสนอ
ม.๗,๔๑ ว.หนึ่ง

คู่ความ

ศาลที่พิจารณาคดี

คำร้องต้องระบุ

- (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง
- (๒) เรื่องหรือการกระทำทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ต้องขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยพร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง
- (๓) มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง
- (๔) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง (ม.๔๒)

ม.๔๑ ว.๑ ว.๒(๒)
และว.ท้าย

สำนักงานศาลฯ/กรมพระธรรมนูญ

หนังสือมีข้อความ
ตาม ม.๔๓

ศาลรัฐธรรมนูญ

89

ปัญหา

หากคำร้องไม่เข้าหลักเกณฑ์ ศาลที่พิจารณาคดี
มีอำนาจไม่ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๑๕/๒๕๖๑ เป็นกรณีผู้ร้องยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้องที่ว่าพ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย (โดยสั่งว่า **รอไว้วินิจฉัยในคำพิพากษา**) เป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ประกอบมาตรา ๕ และมาตรา ๒๕

90

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ศาลย่อมมีอำนาจในการวินิจฉัยว่าคำโต้แย้งของคู่ความว่าเป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดีและยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ในอันที่จะต้องส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ มิใช่ว่าเมื่อคู่ความโต้แย้งแล้วต้องส่งทุกกรณี อีกทั้งศาลยังมีได้มีคำสั่งไม่ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๖๑ และ ๔๓/๒๕๖๑ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

91

ผลของคำสั่งศาลล่างที่ให้ยกคำร้อง

เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา

- คำสั่งศาลชั้นต้นที่ให้ยกคำร้องของคู่ความที่ขอให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา ๒๑๒ เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา อุทธรณ์ทันทีไม่ได้ ต้องอุทธรณ์พร้อมคำพิพากษาตามหลักของคำสั่งระหว่างพิจารณา (คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๒๔๗๘/๒๕๔๔, ๒๔๔๖/๒๕๔๗, ๒๒๗๓/๒๕๔๘ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๕๓-๖๕๕/๒๕๔๙, ๖๓๗๔/๒๕๕๐, ๒๑๙๔/๒๕๕๒, ๑๕๘๗๓/๒๕๕๓)
- หากมีเหตุใหม่ ยื่นใหม่ได้ ไม่ถือว่าเป็นการร้องซ้ำ

92

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๘๗๓/๒๕๕๓ การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า การส่งคำโต้แย้งของคู่ความเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย คู่ความขอให้ส่งไปได้เฉพาะในประเด็นว่า บทบัญญัติหรือเนื้อหาของกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่ตามคำร้องของจำเลยเป็นการโต้แย้งกระบวนการตรากฎหมายว่าไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๔ ซึ่งมาตราดังกล่าวมิได้ให้สิทธิแก่จำเลยหยิบยกเป็นประเด็นโต้แย้งต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ศาลอุทธรณ์ภาค ๖ ไม่จำต้องส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย จึงมีคำสั่งให้ยกคำร้องของจำเลยนั้น

คำสั่งของศาลอุทธรณ์ภาค ๖ ดังกล่าวเป็นคำสั่งก่อนที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๖ จะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดี แม้เป็นคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องขอตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ ก็เป็นคำสั่งในขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรม **ต้องถือว่าเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค ๖** จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาคำสั่งนั้นในระหว่างพิจารณาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๙๖ ประกอบมาตรา ๒๒๕

93

ผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๑๒ วรรคท้าย)

หลักการ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบต่อคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว (ม.๒๑๒ วรรคท้าย)

ข้อยกเว้น

- **เว้นแต่ ในคดีอาญา** ให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๕ นั้น เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป
- แต่ทั้งนี้ **ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายใดๆ** (ม.๒๑๒ วรรคท้าย)

94

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลเมื่อใด

พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๑

มาตรา ๗๖ คำวินิจฉัยของศาลให้มีผลในวันอ่าน

(วรรคสอง) ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย แล้วแต่กรณีทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว

(วรรคสาม) ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยของศาลแก่ผู้ร้องหรือผู้มีหนังสือขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย และให้ถือว่าวันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน

มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง เป็นกรณีตามวรรคสาม เพราะศาลที่พิจารณาคดีเป็นผู้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ (ไม่ว่าเป็นกรณีศาลเห็นเองหรือคู่ความร้องขอ)

95

มาตรา ๗๖ (ต่อ)

(วรรคสี่) ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓ มาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๑๓ หรือมาตรา ๒๓๑ (๑) ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลจัดทำประกาศผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยเร็ว

(วรรคห้า) การแจ้งให้คู่กรณีมาฟังคำวินิจฉัยและการอ่านคำวินิจฉัยของศาลตามวรรคสอง และการแจ้งคำวินิจฉัยตามวรรคสาม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามข้อกำหนดของศาล

ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒

ข้อ ๔๒ วรรคท้าย ให้แจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้ร้อง และให้นำความในหมวด ๒ ส่วนที่ ๒ วิธีการส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือเอกสารอื่นใด และการปิดประกาศของศาล มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

96

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจกำหนดค่าบังคับให้คำวินิจฉัยมีผลไปในอนาคต

พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๑ :

มาตรา ๗๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลหากมีความจำเป็นจะต้องบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลไว้ในคำวินิจฉัยนั้น โดยศาลอาจกำหนดให้มีผลไปในอนาคตขณะใดขณะหนึ่งหลังวันอ่านคำวินิจฉัย หรืออาจกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการในการบังคับอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ ตามความจำเป็นหรือสมควร ตามความเป็นธรรมแห่งกรณี และให้องค์กรหน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลใดที่มีหน้าที่ในการบังคับรายงานผลการปฏิบัติหรือข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามค่าบังคับของศาลต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัยหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และประเภทคดีที่กำหนดในข้อกำหนดของศาล

ตัวอย่างเช่น คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓ (ป.อาญา ม.๓๐๑ ขัดรัฐธรรมนูญ ม.๒๘), ๗/๒๕๖๗ (พ.ร.บ.วิ.ค้ำมนุษย์ฯ ม.๔๕ ว.๔ ขัดรัฐธรรมนูญ ม.๒๗) ศาลรัฐธรรมนูญหนดให้ค่าบังคับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มีผลเมื่อพ้น ๓๖๐ วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัย)